

Utgave: 3/2002

Tema: Arbeidsgiveravgiften

Forfatter: Dag Seierstad, mai 2002

Dommen over arbeidsgiveravgiften

I Norge har vi hatt en ordning med gradert arbeidsgiveravgift for å lette kostnadene for arbeidsplasser i distriktene. Landets kommuner har vært delt i 5 soner med ulik presentsats på arbeidsgiveravgiften. I sentrale strøk – med over halvparten av folketallet – er satsen 14,1 prosent. I andre deler av landet er den lavere. I Finnmark og fire kommuner i Nord-Troms er det ingen arbeidsgiveravgift.

Dommen i EFTA-domstolen

EFTA-domstolen avgjorde i mai 1999 at denne graderinga av arbeidsgiveravgiften var i strid med EØS-avtalen. Graderinga må bort for all næringsvirksomhet som er i konkurranse med næringsliv i andre EØS-land.

Graderinga gjør det billigere å ha folk i arbeid i distriktene enn i pressområdene. Det var hensikten med ordningen. Men EFTA-domstolen mente at gradert arbeidsgiveravgift har samme virkning som driftsstøtte, og regelverket til EU forbyr i prinsippet all direkte eller indirekte driftsstøtte til bedrifter og firma.

Norge kan likevel inntil videre beholde gradert arbeidsgiveravgift for den delen av næringslivet som ikke er i konkurranse med selskap i andre EØS-land.

I tillegg har en del bedrifter i utkantene så store transportkostnader innen Norge at disse transportkostnadene overstiger den fordelen de har gjennom lav arbeidsgiveravgift. Slike bedrifter kan derfor også fortsatt betale lav sats.

Dette gjelder likevel ikke bedrifter som etter sin karakter «ikke kan ligge andre steder» sjøl om de har store transportkostnader. Det dreier seg i første rekke om gruver, skipsbygging, kraftforsyning, olje- og gassvirksomhet og stålverk. De må betale full arbeidsgiveravgift på 14,1 prosent uansett hvor i landet de ligger. Det samme gjelder selskap innen telekommunikasjon, fraktvirksomheter med mer enn 50 ansatte og finansforetak med internasjonal virksomhet. I alt rammes 150 bedrifter som fikk merutgifter på nærmere 200 millioner kroner i året.

Dette kompromisset, som EFTA-domstolen la til grunn i 1999, var ment å gjelde ut 2003. Da skulle hele ordningen opp til ny vurdering.

Det betyr at den graderte arbeidsgiveravgiften nå lever på EUs nåde. Det kan bli dramatisk for distriktene våre siden den graderte arbeidsgiveravgiften er det tyngste virkemidlet i distriktpolitikken vår. Avgiftsfritaket betyr at næringslivet i distriktene får en avgiftslette på sju milliarder kroner. (Aftenposten 9.4.02)

Sverige tapte også – og klager nå på Norge

I fjor ble det ny spenning omkring det som er igjen av den graderte arbeidsgiveravgiften. Som EU-medlem har Sverige mista retten til å

opprettholde en ordning som var svært lik den norske. Det førte til at den svenske regjeringen klagde til EU-kommisjonen over at Norge har fått beholde så mye av vår gradering.

EU-kommisjonen har derfor gitt ESA i oppdrag å finne fram til flere bransjer og sektorer som ikke skal nyte godt av gradert arbeidsgiveravgift, særlig blant de tjenesteytende næringene. Argumentet er at moderne informasjonsteknologi opphever mange av de ulempene som arbeidsplasser i utkantstrøk før har hatt. ESA har fått frist til juni 2002 med å foreslå de endringene som skal gjelde Norge. (Aftenposten 13.12.01)

Hva kan erstatte gradert arbeidsgiveravgift?

Stoltenberg-regjeringen satte i juni 2001 ned et utvalg (Hervik-utvalget) til å vurdere situasjonen for den graderte arbeidsgiveravgiften og til å komme med forslag om hva som kunne være alternativene. Utvalget konkluderte i januar 2002 med at en gradert arbeidsgiveravgift er et svært godt og treffsikkert virkemiddel hvis målet er å skape økonomisk vekst i områder med fraflytting. Utvalget mener at graderingen bare i ubetydelig grad har virkninger for konkurransen i EØS-området. Over to tredeler av støtten går til små, tjenesteytende bedrifter som retter seg mot lokale markeder.

Hervik-utvalget diskuterer tre alternativ til en gradert arbeidsgiveravgift – en gradert moms, lavere personskatt i de aktuelle distriktskommunene og direkte bostøtte til dem som bor i disse kommunene. Gradert moms kan ESA og EU reagere like skarpt mot som gradert arbeidsgiveravgift. Lavere skatt og direkte bostøtte vil bare sikre arbeidsplasser i distriktene dersom lønnstakerne til gjengjeld er villig til å ned i lønn. (Dag og Tid 19.1.02, Nationen 4.2.02)